

Vergaderjaar 1992-1993

22 896

Bepalingen voor de jaarrekening van verzekeringsmaatschappijen

Nr. 6

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG

Ontvangen 24 februari 1993

1. Algemeen

De leden van de CDA-fractie en die van de PvdA-fractie vroegen welke mogelijkheden er zijn om mede door middel van het onderhavige wetsvoorstel een betere vergelijkbaarheid en daarmee ook meer inzicht te bereiken in de jaarrekeningen van verzekeringsmaatschappijen. Uit onderzoek van de heren Joosten en Agasi, waarvan verslag is gedaan in de Accountant nr. 1 (september 1992) en nr. 2 (oktober 1992), is volgens deze leden immers gebleken dat het met de vergelijkbaarheid van de staten die ten behoeve van het toezicht worden opgesteld niet goed is gesteld. In de eerste plaats zij opgemerkt dat tot nu toe voor de vennootschappelijke jaarrekening van een verzekeringsmaatschappij enkel de eisen gelden die in artikel 399 boek 2 B.W. zijn opgenomen. Uitgangspunt is daar dat de staten die in het kader van het toezicht worden opgemaakt en openbaar gemaakt, gelden als jaarrekening. Daarbij mag worden afgeweken van de voorschriften met betrekking tot de balans en met betrekking tot de winst- en verliesrekening welke in de afdelingen 3 en 4 van titel 9 boek 2 B.W. zijn opgenomen en mag voor de beleggingen en technische voorzieningen worden afgeweken van de waarderingsgrondslagen welke in afdeling 6 van die titel zijn opgenomen. In de plaats daarvan treden waarderingsgrondslagen welke voor de bedrijfstak als aanvaardbaar worden beschouwd. Artikel 399 is in titel 9 opgenomen, omdat de bepalingen voor produktie- en handelsmaatschappijen niet zondermeer kunnen worden toegepast op verzekeringsmaatschappijen en mede gelet op de toen nog aanstaande harmonisatie die binnen de EG zou worden tot stand gebracht.

Die harmonisatie is thans binnen de EG tot stand gebracht. Uit de overwegingen voorafgaande aan de richtlijnbevestigingen blijkt dat een betere vergelijkbaarheid van jaarrekeningen en geconsolideerde jaarrekeningen van verzekeringsmaatschappijen zowel voor crediteuren, debiteuren, aandeelhouders, verzekeringnemers en hun adviseurs als voor het publiek in het algemeen van wezenlijk belang is. Voor het inzicht en voor de vergelijkbaarheid van jaarrekeningen zijn duidelijke omschrijvingen ontworpen van de posten die voorkomen op de balans en winst-

en verliesrekening. Zeer belangrijk is dat omtrent de waardering van de beleggingen en technische voorzieningen regels zijn opgenomen. Daarbij springt eruit dat met het oog op de vergelijkbaarheid bij de waardering van beleggingen op de grondslag van de actuele waarde (in dit geval de marktwaarde) in de toelichting de kostprijs moet worden vermeld, maar dat ook bij waardering op de grondslag van de kostprijs in de toelichting de actuele waarde moet worden vermeld. Het heeft veel moeite gekost om juist met het oog op de vergelijkbaarheid dit voorschrift in de uiteindelijke richtlijn opgenomen te krijgen, daar in landen waar het gebruikelijk is op de grondslag van de kostprijs te waarden in de toekomst openheid gegeven zal moeten gaan worden omtrent de werkelijke waarde van de beleggingen. Daarom is er in de richtlijn ook een overgangsbepaling opgenomen die kan leiden tot een tijdelijk uitstel. In het wetsvoorstel is daarvan geen gebruik gemaakt.

De uitvoering van de richtlijn in het onderhavige wetsvoorstel leidt tot het vervallen van artikel 399 en opnemng van een uitgebreid aantal voorschriften met betrekking tot de balans, de winst- en verliesrekening en de toelichtingen daarop alsmede met betrekking tot de waardering. Gelet op het bovenstaande zal dit zeker de vergelijkbaarheid, ook internationaal, bevorderen.

De genoemde onderzoekers concluderen dat de staten die voor het toezicht worden opgemaakt en die nu gelden als jaarrekening, thans niet goed aansluiten bij de eisen van titel 9. In de toekomst zal de vennootschappelijke jaarrekening welke op grond van de nieuwe voorschriften van titel 9 wordt opgesteld, het uitgangspunt vormen voor de staten die ten behoeve van het toezicht worden opgemaakt. In de staten zal ten behoeve van het toezicht daarnaast meer en andere informatie worden gevraagd, welke voor de jaarrekening niet onmiddellijk van belang is. De leden van de CDA-fractie en die van de PvdA-fractie vroegen verder naar de mogelijkheden tot verkrijging van een goed inzicht in de (geconsolideerde) jaarrekeningen van combinaties die bestaan uit banken en verzekeringsmaatschappijen. Deze problematiek is eveneens uitgebreid aan de orde geweest bij het onlangs door de Tweede Kamer aanvaarde wetsvoorstel houdende bepalingen voor de jaarrekening van banken (Eerste Kamer, vergaderjaar 1992-1993, 22 169, nr. 84). In dat wetsvoorstel zijn met het oog op combinaties van banken en verzekeringsmaatschappijen, waarin het, zoals de leden van de CDA-fractie terecht opmerkten, niet gaat om verzekerings- of bankactiviteiten in een bank- respectievelijk verzekeringsconcern die van relatief ondergeschikt belang zijn, twee nieuwe bepalingen opgenomen, de leden 4 en 5 van artikel 406 (artikel II, onderdeel I van genoemd wetsvoorstel). Daarin is bepaald dat de rechtspersoon die geen bank is (maar bij voorbeeld een verzekeringsmaatschappij of in de constructie die de leden van de CDA-fractie schetsen een top-houdstermaatschappij) en waarvan de geconsolideerde jaarrekening voor een belangrijk deel de gegevens bevat van banken, in de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening inzicht dient te bieden in de financiële gegevens van de banken als één geheel dat vereist is volgens de richtlijn jaarrekening banken (artikel 406 lid 4). omgekeerd geldt dit voor de rechtspersoon die geen verzekeringsmaatschappij is (maar bij voorbeeld een bank of een top-houdstermaatschappij) en die voor een belangrijk deel de gegevens consolideert van verzekeringsmaatschappijen (artikel 406 lid 5). Dan moet inzicht worden geboden in de financiële positie van de verzekeringsmaatschappijen volgens de eisen van de richtlijn jaarrekening verzekeringsmaatschappijen. Tezamen genomen geldt dus voor een bankverzekeraar of een verzekerbank dat in de toelichting bij de «hoofdconsolidatie» over beide onderdelen behoorlijk wat nadere gegevens moeten worden verschaft.

Deze bepalingen zijn speciaal opgenomen om te waarborgen dat niet de situatie zou ontstaan dat er één geconsolideerde jaarrekening van de tophoudstermaatschappij zou worden gepubliceerd waaruit noch inzicht in het bankonderdeel noch in het verzekeringsonderdeel zou blijken. Voor zover het niet gaat om de tophoudstermaatschappij, maar om tussenhoudstermaatschappijen van financiële instellingen – zowel banken als verzekeringsmaatschappijen – kan artikel 408 worden toegepast. In dat geval zou kunnen worden afgezien van het maken van deelconsolidaties, hetgeen ertoe zou leiden dat het inzicht in de afzonderlijke onderdelen verwatert. De toezichthouders ontvangen op basis van de toezichtswetgeving informatie over de banken respectievelijk verzekeringsmaatschappijen die deel uitmaken van het concern. De eisen die aan die informatie worden gesteld zijn van andere aard dan de eisen die worden gesteld aan de jaarrekening, welke ten behoeve van de aandeelhouders, crediteuren, polishouders, spaarders en het verdere publiek wordt opgemaakt.

2. Aandachtspunten in de richtlijn

De leden van de CDA-fractie vroegen naar de opvattingen van andere lidstaten op het punt van het gebruik van de herwaarderingsreserve in het geval beleggingen, welke op de grondslag van de actuele waarde zijn gewaardeerd, worden verkocht en de opbrengsten worden gebruikt voor herbelegging. De opvattingen van andere lidstaten over dit punt zijn niet bekend. Getracht is via de Europese Commissie informatie in te winnen over de regelgeving in andere lidstaten ter uitvoering van de richtlijn jaarrekening verzekeringsmaatschappijen (waaruit een bepaald standpunt zou kunnen blijken), maar dat heeft geen resultaat opgeleverd. Aangekend moet wel worden dat een aantal lidstaten de herwaarderingsreserve niet kent zoals die bij ons is ingeburgerd, daar er op de grondslag van de kostprijs wordt gewaardeerd en niet op de grondslag van de actuele waarde. De vermelding in de toelichting van de overlopende acquisitiekosten – onderscheiden naar die voor levensverzekering en die voor schadeverzekering – is voorgeschreven in artikel 434 lid 2.

Artikelsgewijs

Artikel 427; artikel 2 van de richtlijn

Bepaalde kleine onderlinge waarborgmaatschappijen die niet onder toezicht staan van de Verzekeringskamer, behoeven niet aan de uitgebreide voorschriften voor de jaarrekening van verzekeringsmaatschappijen te voldoen. Ook de richtlijn gaat hiervan uit. Uiteraard moeten zij wel een jaarrekening volgens de eisen van titel 9 opmaken en deze met het oog op het inzicht aanpassen aan de eisen van hun bedrijf. Daarbij geldt dat voor de verkrijging van dat inzicht de voorschriften die gelden voor verzekeringsmaatschappijen relevant zijn en daarom ook mogen worden toegepast. Een en ander impliceert dat deze kleine maatschappijen wat meer vrijheid hebben ten aanzien van de inrichting van hun jaarrekening, hetgeen hun administratieve lasten positief kan beïnvloeden. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor een vrijstelling als onderlinge waarborgmaatschappij van kleine omvang zijn opgenomen in het op de Wet toezicht verzekeringsbedrijf gebaseerde Besluit vrijgestelde onderlinge waarborgmaatschappijen. De vrijstelling wordt verstrekt door de Verzekeringskamer die daartoe een toetsing verricht aan de wettelijke eisen. Naast de wegens geringe omvang niet onder afdeling 15 van titel 9 vallende onderlinge waarborgmaatschappijen betreft het enkel verzekeringsmaatschappijen die op onderlinge grondslag uitsluitend schade verzekeren, veroorzaakt door of ontstaan uit gewapend conflict, burgeroorlog, opstand, binnenlandse onlusten, oproer en munitie.

De uitvoering van artikel 48 leden 2 tot en met 6 en artikel 49 leden 2 tot en met 7 geschiedt door wijziging van het Besluit waardering activa. Een concept-wijzigingsbesluit is bijgevoegd¹.

Artikel 442; artikelen 46, 48 en 49 van de richtlijn

In de memorie van toelichting is ter motivering van de noodzaak dat ook verzekeringsmaatschappijen afschrijven op terreinen en gebouwen in eigen gebruik aangegeven dat deze maatschappijen niet anders moeten worden behandeld dan andere ondernemingen. Graag geven wij ter verduidelijking aan waarom wij van oordeel zijn dat verzekeringsmaatschappijen in dit opzicht niet verschillen van andere ondernemingen. In de eerste plaats blijkt uit het door de leden van de CDA- en van de PvdA-fractie geciteerde onderzoek van Joosten en Agasi dat een aantal maatschappijen onroerend goed voor eigen gebruik onder de beleggingen in onroerend goed opneemt, terwijl dit onroerend goed bij anderen onder de post bedrijfsmiddelen wordt opgenomen, waarop in dat geval ook moet worden afgeschreven. In de richtlijn wordt al het onroerend goed voor eigen gebruik gerubriceerd onder de beleggingen.

Een – eenduidige – rubricering, die deels afwijkt van de huidige praktijk, betekent evenwel nog niet dat op het onroerend goed dat als bedrijfsmiddel dient, niet zou moeten worden afgeschreven. Ook banken, beleggingsinstellingen en productie- en handelsmaatschappijen moeten op het kantoorpand van waaruit de dienstverlening wordt verricht of van waaruit het bedrijf wordt geleid, afschrijven. Deze afschrijvingen maken onderdeel uit van de kosten van huisvesting en dienen in de winsten verliesrekening tot uitdrukking te komen. Waarom verzekeringsmaatschappijen deze kosten als het ware zouden kunnen wegstrepen tegen nog niet gerealiseerde waardeinstijgingen van de desbetreffende panden, terwijl andere ondernemingen dat niet mogen, is dan ook niet duidelijk. In de tweede plaats wijzen wij erop dat de voor terreinen en gebouwen in eigen gebruik voorgestelde uitzondering op de mogelijkheid om op deze onroerende zaken niet af te schrijven de eenduidigheid van waarderingsgrondslagen welke banken en verzekeringsmaatschappijen afzonderlijk hanteren ten goede komt. Nu deze ondernemingen binnen één concern samenwerken en daarover in één geconsolideerde jaarrekening verslag doen, verdient het aanbeveling dat de wetgever bevordert dat de mogelijkheden er zijn om de waarderingsgrondslagen zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen.

De voorgestelde uitzondering geldt ook voor de geconsolideerde jaarrekening. Eigen gebruik slaat in dat geval niet alleen op het eigen gebruik door de maatschappij aan het hoofd van de groep, maar ook op het in gebruik zijn van de terreinen en gebouwen bij groepsmaatschappijen.

Artikel 443; artikel 55 van de richtlijn

De leden van de CDA-fractie wezen op de mogelijkheid die artikel 55 lid 2 van de richtlijn biedt om winstmanipulatie via verkoop en aankoop van obligaties te voorkomen. Van deze mogelijkheid is gebruik gemaakt in artikel 443 lid 3 van het wetsvoorstel. Naar aanleiding van de vraag van de leden van de CDA-fractie hebben wij bij nota van wijziging de tekst van de eerste zin van dit lid verduidelijkt.

Deze nota van wijziging bevat naast het bovenstaande enige andere technische wijzigingen.

De Staatssecretaris van Justitie,
A. Kosto

¹ Ter inzage gelegd bij de afdeling Parlementaire Documentatie.